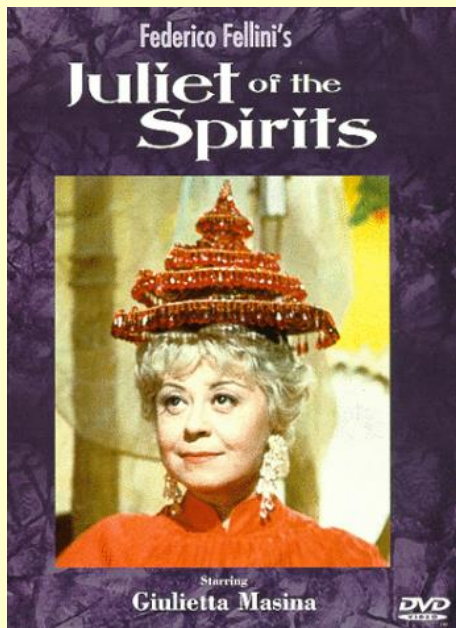

חלומות וסרטים
רות שריג

בכל לילה, בעוצמנו את עינינו, אנו מוצאים עצמנו בבית קולנוע פרטי שבו אנו הצופה והנצפה כאחד. כיום ידוע שבכל לילה אנו צופים בשבעה- שמונה חלומות, כמו היינו צופים בכמות כזאת של סרטים במשך כשעתיים מדי לילה.

יש דמיון רב בין חלימה לבין צפייה בסרט, בעיקר אם הצפייה היא בבית- קולנוע, ולא בווידאו ביתי: בבית-הקולנוע יושבים כמעט ללא תזוזה, בחשכה, ומתבוננים בתמונות נעות ומדברות, ובחלימה אנו שוכבים ללא תנועה, הודות לשיתוק שרירים זמני המתרחש בשעת החלימה, וצופים בתמונות נעות ומדברות. את האור החשכנו על ידי עצימת עיניים, בדרך כלל בלילה.

בחלום יש לחולם תחושה ברורה שהדברים שהוא רואה ומשתתף בהם מתרחשים במציאות העכשווית שלו. כך, בדומה, אנו חווים לעתים קרובות חוויה טוטלית בסרט. ואכן, אין כמו סרט לשתף אותנו במתרחש בו ולהשכיח כל מציאות אחרת מלבדו. הקולנוע הוא התרופה האולטימטיבית לשכחה של מציאות כואבת.

גם חוקי ההיגיון הסיפורי של חלומות וסרטים הם דומים: לחלומות וגם לסרטים יש יכולת לעבור במהירות ממקום למקום גם כשהמקומות מרוחקים זה מזה אלפי קילומטרים, הם יכולים לשנות דמויות כהרף עין, לשנות את הזמן שבו הם מתרחשים, ובכל זאת להישאר מובנים.

יש חלומות דמיוניים הנראים כמו סיפורים מיתולוגיים, עם מכשפות ודרקון מפלצות ונסיך, ולעומתם יש חלומות רציונליים פשוטים ומעשיים כקטע מהחיים, כמו צילם מישהו את חיינו במצלמה נסתרת. במקביל, יש סרטים דמיוניים מיתולוגיים וסמליים כמו סרטיו של פליני, ולעומתם סרטים ריאליסטיים הנראים כמו סרטים דוקומנטריים גם כשאינם כאלו: סרטים המספרים סיפור מהחיים.

חלומות דומים לסרטים, סרטים דומים לחלומות.

כשם שיש סוגים שונים של חלומות, יש גם סוגים מקבילים של סרטים: כשם שיש חלומות סינט וזוועה, יש סרטי אימה. כשם שיש חלומות ארוטיים, יש סרטים ארוטיים. יש גם חלומות חוזרים בדומה לסרטים שחוזרים ומסריטים אותם. יש חלומות הנראים כמו נבואות נחמה בתנ"ך, וישנם גם סרטים כאלה, המנחמים אותנו ומקלים את קשיי הקיום.

ויש גם סרט שהולך לאיבוד, כמו שכותב ג'ונתן קו בספרו "בית השינה" ומעולם לא הוקרן, העותק נעלם ואיש לא צפה בו מעולם " זה החלום מהסוג הכי יפה שיש, מפני שזה סוג החלום שהוא, אולי- אולי, הכי טוב שהיה לך בחיים. אלא שהוא בורח לך ברגע שאתה מתעורר, ואחרי כמה שניות אתה לא זוכר ממנו כלום." [4]

בשני אופנים נוספים דומים החלומות לסרטים. גם החלום וגם הסרט מונחים: החלום על ידי הלא-מודע, והסרט על-ידי הבמאי. אפשר אף לומר שהבמאי מונחה בחלקו על-ידי הלא-מודע וכך עוד להגביר את הדמיון שבין השניים. האופן השני: גם סרטים ובעיקר חלומות אומרים תמיד יותר מכפי שנדמה לנו שהבנו, וזאת בשל הכוח הסמלי שיש לתמונה.

לצורך השוואה נשאל במה עוסקים החלומות ובמה הסרטים.

לדעת פרויד, החלומות עוסקים בדחפי מין ותוקפנות שאותם הם מסווים כדי לשמר את השינה, וכך דחפים אלו, שכל היום הם מודחקים, יבואו לידי ביטוי בלילה. פרויד סבר שהחלום הוא מילוי משאלה, והצנזור של החלום מגן עליה מפני המודע באמצעות הסוואתה.

יונג הרחיב את היריעה, ולשיטתו חלומות עוסקים בכל נושא המעסיק את הנפש: בכלל זה נושאים רוחניים, דת ופוליטיקה, כלכלה וחברה. כל שאלה המעניינת את האדם הער, כל בעיה העומדת בפניו, כל קונפליקט שהוא לוקח בו חלק יוכלו להיות נושא לדיון החלום. יונג חשב שאין לחלום צנזור, ההפך הוא הנכון. החלום הוא מסר לחולם, והוא מבטא עצמו בצורה המיטבית, כדי שהמסר יעבור. החלום איננו מסתתר. הוא מגלה עצמו בדרך המתומצתת והגבישית ביותר, כלומר - בשפת התמונות הסמלית. "תמונה אחת שווה יותר מאלף מילים".

מדוע, אם כך, החלום סתום כל כך לעתים ואין אפשרות להבינו? התשובה על פי יונג היא: לא משום שהוא מוסווה, אלא משום שהוא דובר בשפה עתיקה - שפת התמונות, שפת הסמלים, כמו כתב החרטומים שגם הוא היה בתמונות, או הכתב הסיני העתיק. אם נלמד להבין את שפת הסמלים, נוכל להבין חלומות.

על השאלה במה דן החלום יענה יונג: החלום עוסק בכל דבר ודבר. מי העוסק במתימטיקה יכול לחלום על פתרון בעיה שבה היה שקוע, מי העוסק בחינוך יכול לגלות דרך יצירתית לטפל בכיתה, סופר ימצא סיום נכון לרומן שלו וכן הלאה. יצירות והמצאות רבות מקורן בחלום. לדוגמה שירו של קולרידג', "קסנדו", על ארמונו של קובלאי-חאן:

" בקסנדו החאן הורה

ארמון של עונג להקים

על גדת האלף – נהר נורא

אשר חותר בנקיקים ומפלח כל נקרה

ומתקדם במחשכים

עד ים של עלטה גמורה" [...]

[תרגם אסף ענברי]

בדומה לכך סרטים עוסקים בכל דבר ודבר.

חלום הוא סרט שבזמן ומקורן לעינינו בלבד.

זאת - אלא אם אנחנו במאי קולנוע המסריט את חלומנו. הבמאי היוגוסלבי קוסטרצה אמר, כי האמן הוא "החולם האובייקטיבי", החולם חלום אחד עבור כולנו.

כל סרט נראה כמו חלום או שהיה יכול להיות חלום, אולם במפתיע, רק במעט סרטים מופיע חלום בתוך הסרט, חלום שמכריזים עליו ככזה.

ואם מופיע חלום בתוך הסרט הוא יהיה כמו חלום בתוך חלום.

"הקוסם מארץ עוץ", "עיר הנשים" של פליני, הם חלום מראשיתם ועד סופם. הגיבור או הגיבורה נרדמים בתחילת הסרט, ומתעוררים בסיומו.

"חלומות" של קורוסאוה הוא אוסף של חלומות שחלם הבמאי והסריט עבורנו.

הסרט "בכבלי השכחה" של היצ'קוק נסב כולו על חלום, שפתרונו הוא פתרון הבעיה הבלשית, והגיבור שחלם משתחרר דרך הפתרון מהאשמה שחש, ומהאשמה שמייחסת לו המשטרה הרודפת אחריו.

החלום בסרט עוצב בידי סלודור דאלי.

חלומות נמצא, כמובן, בסרטו של ג'ון יוסטון על חיי פרייד, ובסרטי פליני ואינגמר ברגמן העוסקים בעולמם הפנימי של הגיבורים.

כפי שאמרנו, חלומות הם סרט המיועד לעיני צופה אחד בלבד, והוא החולם. הסרטים מאפשרים לנו לחלום ביחד.

"נחלום" עכשיו יחד כמה חלומות קולנועיים, דרכם ננסה להבין את שפת הסתרים של החלום.

החלום הראשון ש"נחלום" לקוח מתוך הסרט הישראלי "שלג באוגוסט" של חגי לוי.

החלום מצוי קרוב לתחילת הסרט.

גבי, בחור ממשפחה דתית "שחזר בשאלה", מאוהב בנערה חרדית בשם נעמה.

אחרי זמן רב שהוא מייחל לה הסכימה נעמה לבוא לישון אצלו, בפעם הראשונה.

בפתיחת הסרט הזוג מתעלס. גבי שקוע כל כולו באהבה אך נעמה נותרת כאילו מבחוץ. נותנת לזה לקרות אך אינה מעורבת.

במנוחה שאחרי גבי נרדם וחולם חלום; במהלך השינה שלו נעמה קמה, דמעות בעיניה, והולכת לטלפן.

גבי מוסיף לישון ולחלום.

החלום: *הנערה אהבה על חרדיסט נכנסים אחרים. אחת מהם קורא בספר תורה. הם לוקחים את נעמה. אבי, החולם, מנסה לאחות ונרדף בידי אחד האהבים. נעמה מתכוונת בפניה, אבי ניסא אליה ומחבק אותה אך הם לוקחים אותה מידיו. אבי איננו מוחה, כמו היה משותק או מוכה האם. אחרי לכתם הוא פותח במאמץ את החלון ורואה אמפיתאטרון גדול, ומארכלו מדורות ותל אפניס. נעמה מובלת לתוך מצלם אהבים חרדיס. האהבים מתנוצצים סביבה. אבי רץ אליה במדרכות, מול לרם האהבים הצולמים את המקום. הוא מניע צד אליה אך איננו מצליח לעצור בה. סוף החלום.*

גבי מתעורר בבהלה מהחלום, נעמה מרגיעה אותו והוא חוזר לישון. כאשר הוא מתעורר בבוקר מתברר לו שנעמה נעלמה.

במהשך יסתבר שהיא חזרה לעולמה החרדי, ואף נשלחה לבקשתה לפנימייה מרוחקת כדי שלא לשוב לראותו.

במהלך כל הסרט מנסה גבי לספר את החלום לחבריו.

לחברו הטוב הוא מספר את החלום ברמת העלילה; לידידה הקרובה העוזרת לו לחפש את נעמה הוא מספר את החלום על כל

משמעויותיו הרגשיות: "הרגשתי ממש כאב פיזי", הוא אומר, "אני רואה בחלום איך אני מאבד אותה, ולא יכול לעשות כלום".

החלום בסרט כמו חלום בחיים, אומר לחולם דבר מה חדש שהוא אינו יודע: שנעמה תיעלם מחייו למרות שבלילה שכבה לצידו.

החלום גם מנבא את ההמשך, ומחבר את החולם עם תחושות חוסר האונים שהוא מנסה להתעלם מהם. זאת במאבק עם כוחות גדולים ממנו בהרבה, השולטים בנפשה ובחייה של נעמה.

שפת החלום עוברת מפלישת שלושת החרדים לחדר אפשרי אם כי מפתיע, אל מציאות אחרת: מיתולוגית וארכאית. השפה

המיתולוגית של החלום היא זו שיכולה להתמודד עם תכנים עמוקים ששפת היום יום אינה יכולה להם.

מה משמעותו של הטקס? טכס קדמון: מדורת הקורבן, המעגל המאגי, גברים מול אשה. האם גירוש שדים או הקרבת קורבן?

האם זו החברה החרדית המגרשת מתוכה את השד החילוני והחלום מדבר על הקונפליקט שקיים גם בנפשו של גבי, למרות

שהפנה עורף לדת? או שהניגוד דתיים - חילונים הוא אך דימוי של אי היכולת לקשר ממשי וגבי מתרפק על אשה-חלום, אשה

ערטילאית, שתמיד היא בלתי מושגת. בין דתייה בין חילונית.

